

**Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту**

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ВЕРХОВЛЮК АНТОНІНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 657.4:657.471:631.1

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Антоніна ВЕРХОВЛЮК

Науковий керівник
Суліменко Лариса Антонівна
кандидат економічних наук, професор

Житомир – 2021

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

Рецензент: _____

(місце роботи, посада, підпис і прізвище та ініціали)

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та
аудиту № ____ від 05 грудня 2021 року

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Юлія МОРОЗ _____

(підпис)

«__» грудня 2021 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студентка ВЕРХОВЛЮК Антоніна Володимирівна захистила кваліфікаційну
роботу з оцінкою за шкалою _____ ECTS, сума балів _____ за
національною шкалою з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

(підпис)

Ганна МАЙДУДА

(прізвище та ініціали)

Анотація

Верховлюк А.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на виробництво продукції рослинництва. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир. 2021.

У кваліфікаційній роботі обґрунтовано теоретичні положення та здійснено розробку інноваційного проекту щодо обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на виробництво продукції рослинництва.

У кваліфікаційній роботі досліджено сучасні теоретичні підходи до визначення сутності витрат виробництва, розглянуто класифікацію витрат виробництва. Проаналізовано сучасну систему та інструменти контролю витрат процесу виробництва продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств.

Розглянуто особливості організації обліку та контролю витрат на виробництво продукції рослинництва, надано рекомендації з удосконалення бухгалтерського обліку формування витрат на виробництво продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах.

В процесі дослідження було розроблено концептуальну схему організації обліку, аналізу і контролю витрат виробництва продукції рослинництва та обґрунтовано етапи організації управлінського обліку витрат на виробництво продукції рослинництва.

Ключові слова: облік, контроль, витрати виробництва, структура витрат, сільське господарство, статті витрат.

Abstract

Verkhovlyuk AV Accounting and analytical support for the management of costs for the production of crop products. - Manuscript.

Qualification work for a master's degree in specialty 071 - Accounting and Taxation. - Polissya National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr. 2021

The qualification work substantiates the theoretical provisions and develops an innovative project for accounting and analytical management of costs for the production of crop products.

In the qualification work modern theoretical approaches to determining the nature of production costs are studied, the classification of production costs is considered. The modern system and tools for cost control of the crop production process of agricultural enterprises are analyzed.

The peculiarities of the organization of accounting and control of costs for the production of crop products are considered, recommendations for improving the accounting of the formation of costs for the production of crop products in agricultural enterprises.

In the course of the research the conceptual scheme of the organization of the account, the analysis and control of expenses of manufacture of crop production was developed and the stages of the organization of the administrative account of expenses for manufacture of crop production were substantiated.

Key words: accounting, control, production costs, cost structure, agriculture, cost items.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ.....	8
1.1. Економічний зміст витрат виробництва	8
1.2. Організація обліку та контролю витрат виробництва	12
1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності підприємств з виробництва продукції рослинництва	15
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	21
2.1. Завдання і роль системи обліку і контролю витрат виробництва продукції рослинництва	21
2.2. Облік витрат процесу виробництва продукції рослинництва	24
2.3. Система та інструменти контролю витрат процесу виробництва продукції рослинництва	32
ВИСНОВКИ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36
ДОДАТКИ	40
Інноваційний проект організація обліку та контролю витрат на виробництво продукції рослинництва	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах сьогодення процес виробництва займає ключове місце в діяльності будь-якого підприємства і представляє собою сукупність технологічних операцій по виготовленню продукції, виконанню робіт, наданню послуг. Для забезпечення нормального функціонування підприємству необхідні певні ресурси, які, з одного боку, виступають як необхідна умова процесу виробництва та отримання певних фінансових результатів у майбутньому, а з іншого боку – як певна величина витрат, які підприємство повинно понести, щоб забезпечити виробничий процес.

Система обліку та контролю витрат в сучасних умовах стає вирішальним моментом щодо впливу на результати діяльності підрозділів і підприємства в цілому.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в розробці обліково-аналітичного забезпечення витрат на виробництво продукції рослинництва.

Основними завданнями кваліфікаційної роботи є:

- дослідити економічний зміст витрат виробництва;
- проаналізувати порядок організації обліку та контролю витрат виробництва продукції рослинництва;
- провести аналіз господарської діяльності ПОСП «Іванківське» з виробництва продукції рослинництва;
- визначити завдання і роль системи обліку і контролю витрат виробництва продукції рослинництва;
- дослідити порядок обліку витрат процесу виробництва продукції рослинництва;
- визначити інструменти контролю витрат процесу виробництва продукції рослинництва.

Об'єктом дослідження є господарські операції з організації обліку і аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва.

Предметом дослідження є дослідження обліково-аналітичного забезпечення витрат на виробництво продукції рослинництва.

Інформаційна база дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи було використано нормативно-правові документи, національні стандарти бухгалтерського обліку, матеріали науково-практичних конференцій, дані державної служби статистики, а також облікові й звітні дані ПОСП «Іванківське».

Методи дослідження. В процесі написання кваліфікаційної роботи були використані такі методи дослідження: абстрактно-логічний (для узагальнень основних результатів аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва), порівняння (при аналізі ефективності господарської діяльності підприємства), монографічний (дослідження проблеми організації обліку та аналізу сільськогосподарської продукції рослинництва проводилось на прикладі досліджуваного підприємства), метод моделювання.

Практичне значення одержаних результатів. Проведені дослідження мають практичну значимість і можуть бути використані в практичній діяльності сільськогосподарських підприємства щодо організації обліково-аналітичного забезпечення витрат на виробництво продукції рослинництва.

Склад витрат підприємства схематично відображено на рис. 1.2.

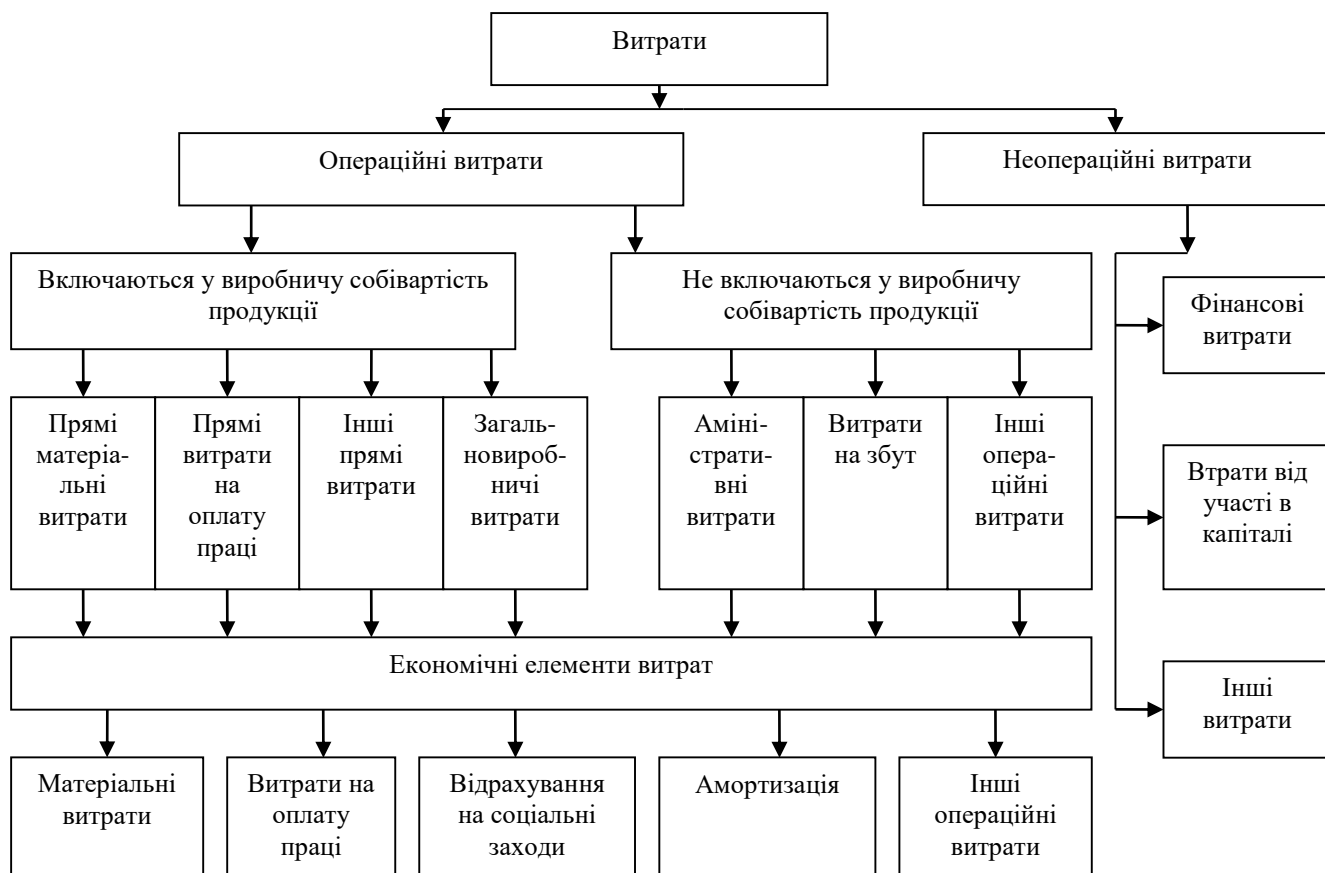

Рис. 1.2. Склад витрат підприємства

Джерело: узагальнено автором

Для сільськогосподарських підприємств формування витрат та визначення собівартості продукції рослинництва є вкрай необхідним, оскільки така інформація дозволяє зробити висновки про ефективність господарської діяльності та процесу виробництва, а також забезпечує інформацією для здійснення управлінського обліку та задоволення потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів.

В процесі проведеного дослідження нами було розроблено етапи організації управлінського обліку витрат на виробництво продукції рослинництва (рис. 1.3).

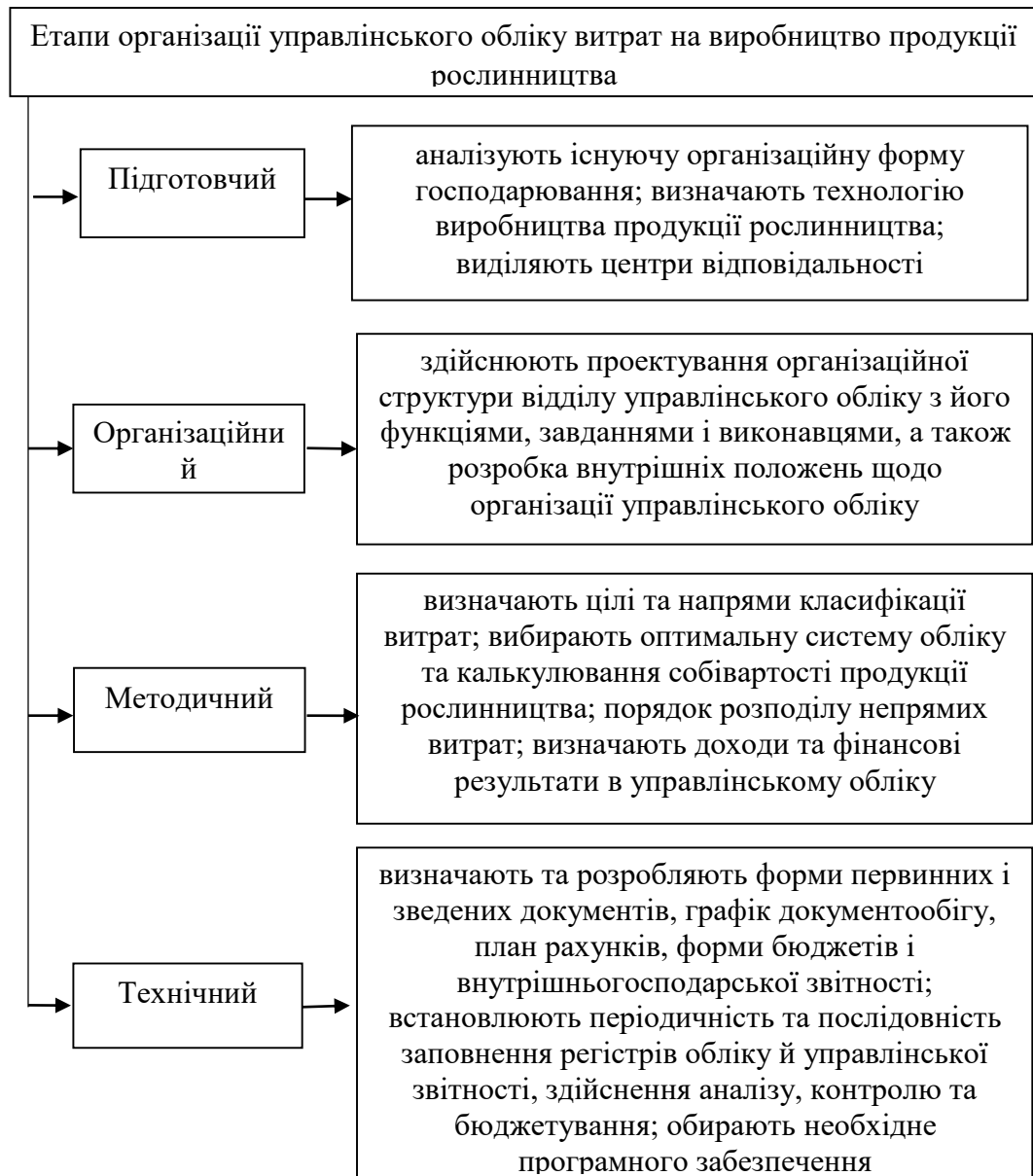

Рис. 1.3. Система організації управлінського обліку витрат на виробництво продукції рослинництва

Джерело: узагальнено автором

У сучасних умовах управління витратами здійснюється з метою створення єдиної, раціональної системи з взаємопов'язаними елементами (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Основні елементи системи управління витратами на виробництво продукції рослинництва

Джерело: узагальнено автором

Отже, управління витратами є досить вагомим інструментарієм збільшення прибутковості та зменшення собівартості, а значить, в подальшому розширенні будь – якого підприємства.

1.2. Організація обліку та контролю витрат виробництва

Облік витрат на виробництво продукції рослинництва є ключовою ланкою системи управління господарським життям сільськогосподарського підприємства, що забезпечує необхідною інформацією управлінський персонал для прийняття рішень. Від достовірності, оперативності, точності та доцільності інформації про витрати залежить ефективність виробничої діяльності

підприємства, його спроможність вистояти у сучасному конкурентному середовищі та досягти бажаних результатів.

Суть обліково-аналітичного забезпечення витрат на виробництво продукції рослинництва полягає в здійсненні облікових та аналітичних процедур з метою виявлення відхилень від запланованих показників та формування інформації для прийняття раціональних управлінських рішень. Водночас, ключову роль відіграє система бухгалтерського обліку, яка є інструментом для збору та обробки даних про господарську діяльність сільськогосподарського підприємства, яка здатна забезпечити управлінський персонал необхідною інформацією.

Основні аспекти системи обліково-аналітичного забезпечення для сільськогосподарських підприємств представлено на рис. 1.5.

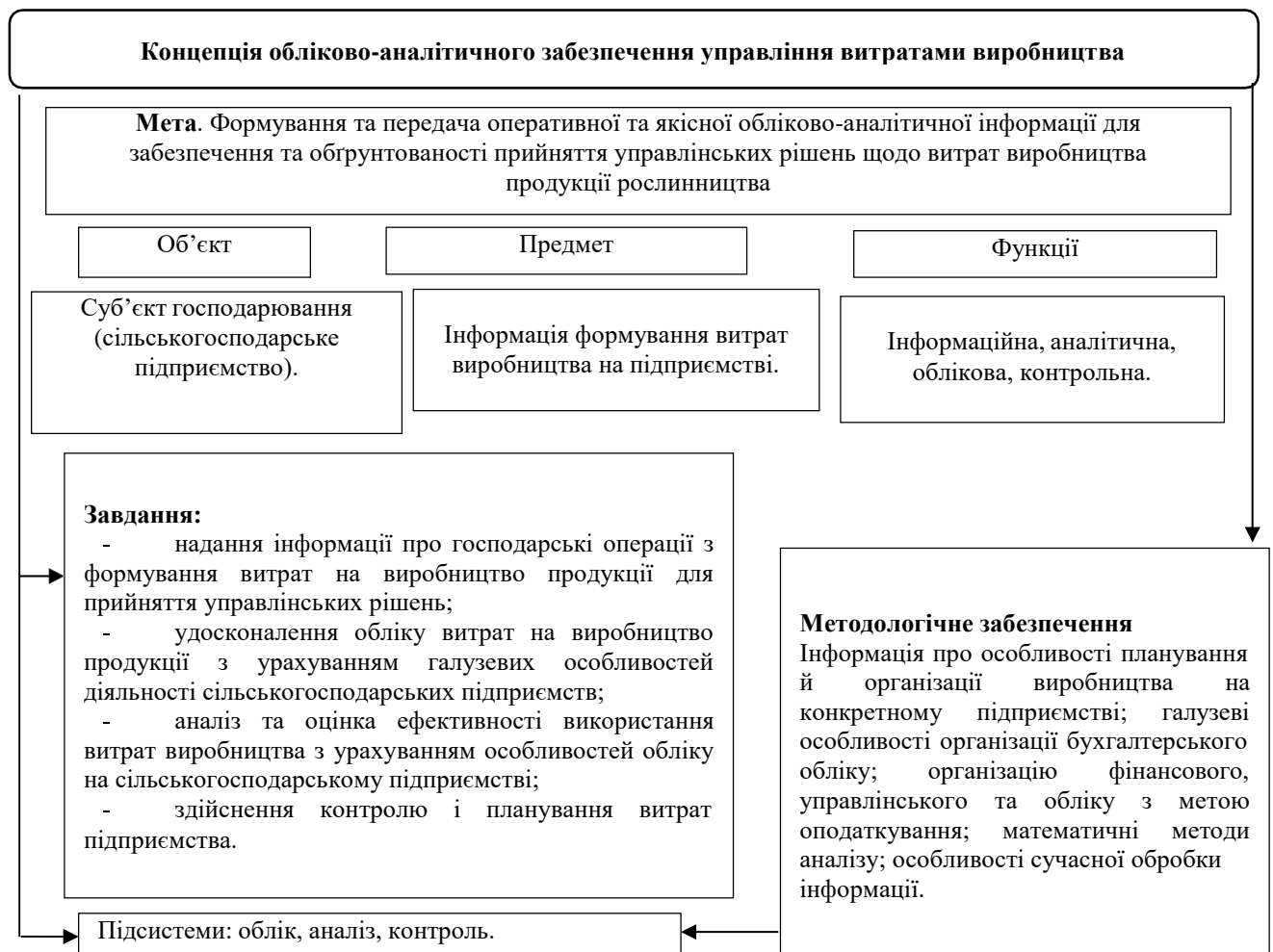

Рис. 1.5. Концепція обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на виробництво продукції рослинництва сільськогосподарського підприємства

Джерело: узагальнено автором

Метою функціонування вищевказаної системи є формування обліково-аналітичної інформації з метою забезпечення прийняття управлінських рішень щодо формування витрат на виробництво продукції рослинництва.

Наочне зображення організації обліку витрат на виробництво молочної продукції зображено рис. 1.6.

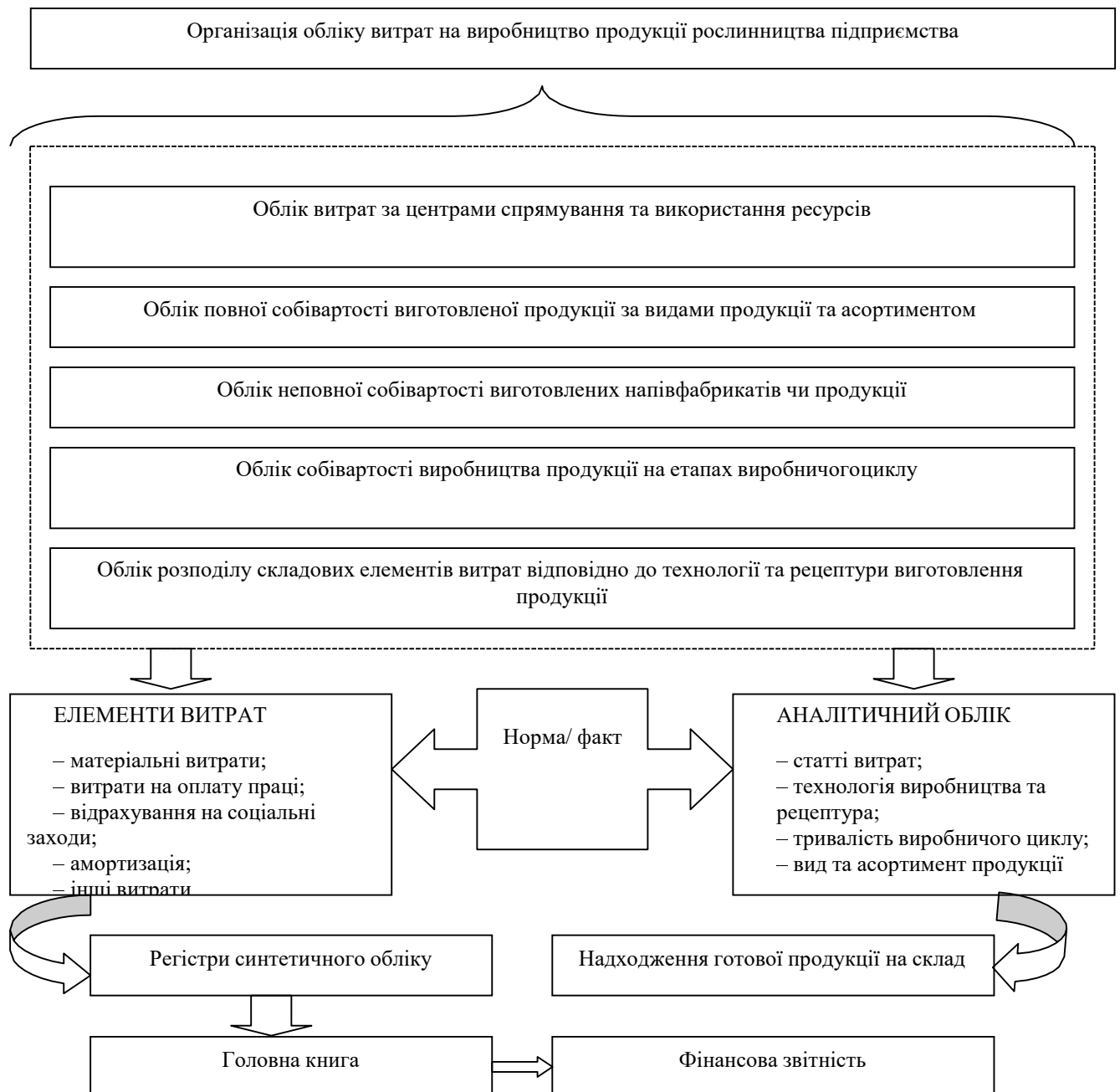

Рис. 1.6 Організація обліку витрат на виготовлення продукції рослинництва в сільськогосподарському підприємстві

Джерело: узагальнено автором

Основними завданнями обліково-аналітичної системи витрат на виробництво продукції рослинництва підприємства є:

- надання інформації про господарські операції з формування витрат на виробництво продукції для прийняття управлінських рішень;
- удосконалення обліку витрат на виробництво продукції з урахуванням галузевих особливостей діяльності сільськогосподарських підприємств;
- аналіз та оцінка ефективності використання витрат виробництва з урахуванням особливостей обліку на сільськогосподарському підприємстві;
- здійснення контролю і планування витрат підприємства.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на виробництво продукції рослинництва являє собою систему, яка забезпечує безперебійну роботу персоналу з приводу формування оптимального складу та структури витрат виробництва.

1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності підприємств з виробництва продукції рослинництва

Сільське господарство відіграє винятково важливу роль як катализатор розвитку ринкової економіки нашої держави, оскільки: 1) є висококонкурентною галуззю, у якій діє багато незалежних підприємств, що виробляють переважно ті самі товари. 2) в недалекій перспективі може стати найбільшим джерелом експорту. Цьому сприяють великі масштаби сільськогосподарського землекористування і родючі землі.

Розвиток сільського господарства постає є життєво важливим чинником становлення усіх секторів економіки України. Розглянемо особливості обліку витрат на виробництво продукції рослинництва на прикладі ПОСП «Іванківське» Андрушівського району, Житомирської області.

Метою діяльності ПОСП «Іванківське» є виробництво сільськогосподарської продукції, її переробки і реалізації, інших видів господарської діяльності підприємства для отримання прибутку та задоволення потреб його засновника.

Бухгалтерія в ПОСП «Іванківське» є самостійним структурним відділом управління і підпорядковується директору товариства. Бухгалтерську службу ПОСП «Іванківське» очолює головний бухгалтер. Він призначений та затверджений наказом директора підприємства. Обов'язки головного бухгалтера ПОСП «Іванківське» визначаються посадовою інструкцією. Аналіз активів ПОСП «Іванківське» представлено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Аналіз активів ПОСП «Іванківське» за 2018-2020 рр., тис. грн.

Активи	Роки						Відхилення 2020 до 2018 рр.	
	2018		2019		2020		+/-	%
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Необоротні активи								
Основні засоби	417	3,5	415	2,9	437	2,9	20	104,8
первісна вартість	2426	20,3	2445	16,9	2484	16,5	58	102,4
знос	2009	16,8	2030	14,0	2047	13,6	38	101,9
Довгострокові біологічні активи	411	3,4	440	3,0	533	3,5	122	129,7
Усього за розділом I	828	6,9	855	5,9	970	6,4	142	117,1
II. Оборотні активи								
Запаси	2951	24,7	3685	25,5	4751	31,6	1800	161,0
Виробничі запаси	2043	17,1	2239	15,5	2941	19,6	898	144,0
Незавершене виробництво	908	7,6	1446	10,0	1810	12,0	902	199,3
Поточні біологічні активи	223	1,9	346	2,4	347	2,3	124	155,6
Інша поточна дебіторська заборгованість	7902	66,0	9535	65,9	8923	59,3	1021	112,9
Гроші та їх еквіваленти	64	0,5	56	0,4	50	0,3	-14	78,1
Усього за розділом II	11140	93,1	13622	94,1	14071	93,6	2931	126,3
Баланс	11968	100,0	14477	100,0	15041	100,0	3073	125,7

Джерело: узагальнено автором

Провівши аналіз активів та пасивів ПОСП «Іванківське» можна зробити висновок, що відбулись певні зміни у 2020 р. порівняно з 2018 р. Так, загальна вартість майна збільшилась на 3073 тис грн., або на 25,7%. При цьому вартість оборотних активів збільшилась на 2931 тис. грн., або на 26,3%, а вартість необоротних активів збільшилась на 142 тис. грн., або на 17,1%, що відбулось за

рахунок збільшення вартості довгострокових біологічних активів на 122 тис. грн, або на 29,7 %.

Що стосується оборотних активів, то вони збільшились за рахунок збільшення суми запасів на 1800 тис. грн, або на 61,0% та іншої поточної дебіторської заборгованості на 1021 тис. грн, або на 12,9%. Структурно найбільша частка припадає на оборотні активи 93,1 % у 2018 р., 94,1 % у 2019 р. та 93,6 % у 2020 р.

Аналіз пасивів ПОСП «Іванківське» представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Аналіз структури пасивів ПОСП «Іванківське» за 2018-2020 рр., тис. грн.

Пасиви	Роки						Відхилення	
	2018		2019		2020		2020 до 2018 рр.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+/-	%
I. Власний капітал								
Зареєстрований капітал	13	0,1	13	0,1	13	0,1	0	100,0
Додатковий капітал	1073	9,0	1073	7,4	1073	7,1	0	100,0
Резервний капітал	12	0,1	12	0,1	12	0,1	0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	445	3,7	1427	9,9	1642	10,9	1197	У 3,7 р.
Усього за розділом I	1543	12,9	2525	17,4	2740	18,2	1197	177,6
III. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Поточна кредиторська заборгованість за:								
товари, роботи, послуги	10364	86,6	11883	82,1	12213	81,2	1849	117,8
розрахунками бюджетом	5	0,0	19	0,1	20	0,1	15	У 4,0 р.
розрахунками зі страхування	18	0,2	18	0,1	23	0,2	5	127,8
розрахунками з оплати праці	38	0,3	32	0,2	45	0,3	7	118,4
Усього за розділом III	10425	87,1	11952	82,6	12301	81,8	1876	118,0
Баланс	11968	100,0	14477	100,0	15041	100,0	3073	125,7

Джерело: узагальнено автором

За аналізований період загальна величина джерел формування пасиву збільшилась на 3073 тис грн., або на 25,7 %. Це відбулося за рахунок збільшення суми власного капіталу на 1197 тис. грн., або на 77,6%, та суми поточних

зобов'язань і забезпечень – на 1876 тис. грн., або на 18,0%. Водночас, сума поточних зобов'язань і забезпечень збільшилась за рахунок збільшення суми поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги збільшилась за рахунок збільшення суми поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги на 1849 тис. грн, або на 17,8 %, суми поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 15 тис. грн., або у 4,0 р.

Сума власного капіталу збільшилась за рахунок збільшення суми нерозподіленого прибутку на 1197 тис. грн, або у 3,7 р. Структурно найбільша частка припадає на поточні зобов'язання і забезпечення 87,1 % у 2018 р., 82,6 % у 2019 р. та 81,8 % у 2020 р.

Проведемо аналіз економічних показників господарської діяльності ПОСП «Іванківське» за результатами функціонування у 2018-2020 роках (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Характеристика результатів господарської діяльності
ПОСП «Іванківське» за 2018-2020 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Відхилення 2020 до 2018 рр.	
	2018	2019	2020	тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5248	9083	4291	-957	81,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	5619	7595	4314	-1305	76,8
Валовий: прибуток (збиток)	(371)	1488	(23)	348	6,2
Інші операційні доходи	98	4	341	243	У 3,5 р.
Адміністративні витрати	220	229	441	221	У 2,0 р.
Інші операційні витрати	4	36	-	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	(700)	982	215	915	-30,7

Джерело: узагальнено автором

Як показав аналіз даних табл. 1.3, підприємство є прибутковим. При чому в 2020 р. підприємство отримало чистого прибутку на суму 4291 тис. грн, в порівнянні зі збитком 2018 р. – 700 тис. грн. Водночас, спостерігається зменшення

чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 957 тис. грн.

Порядок формування витрат представлено табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Аналіз формування операційних витрат ПОСП «Іванківське», тис. грн.

Елементи витрат	Роки						Відхилення, 2020 р. до 2018 р.	
	2018		2019		2020		+/-	%
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
Матеріальні затрати	4869	72,7	6763	79,5	3043	66,6	-1826	62,5
Витрати на оплату праці	656	9,8	626	7,4	730	16,0	74	111,3
Відрахування соціальні заходи	244	3,6	233	2,7	272	6,0	28	111,5
Амортизація	66	1,0	21	0,2	17	0,4	-49	25,8
Інші операційні витрати	864	12,9	863	10,1	505	11,1	-359	58,4
Разом	6699	100,0	8506	100,0	4567	100,0	-2132	68,2

Джерело: узагальнено автором

Проаналізувавши складові елементів операційних витрат за 2018-2020 рр., важливо відмітити їх зменшення на 2132 тис. грн. або на 31,8 %, це відбулося за рахунок зменшення суми матеріальних витрат на 1826 тис. грн, або на 37,5 суми амортизації на 49 тис. грн, або на 74,2 % та суми інших операційних витрат на 359 тис. грн, або на 41,6 %.

В структурі витрат найбільша частка припадає на матеріальні витрати 72,7 % у 2018 р., 79,5 % у 2019 р. та 66,6 % у 2020 р. та на витрати на оплату праці 9,8 % у 2018 р., 7,4 % у 2019 р. та 16,0 % у 2020 р. У процесі виробництва продукції рослинництва здійснюються найрізноманітніші витрати, склад яких для ПОСП «Іванківське» представлено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Склад витрат на виробництво продукції рослинництва

ПОСП «Іванківське» за 2018-2020 рр., тис. грн.

Показник	Роки			Відхилення 2020 р. до 2018 р.	
	2018	2019	2020	тис. грн.	%
Витрати на оплату праці	340,0	315,0	298,0	-42	87,6
Відрахування на соціальні заходи	89,0	78,0	66,0	-23	74,2
Матеріальні витрати – всього	1940,0	1815,0	1617,0	-323	83,4
Насіння та посадкові матеріали	352,0	306,0	273,0	-79	77,6
Мінеральні добрива	300,0	270,0	250,0	-50	83,3
Пальне та мастильні матеріали	630,0	600,0	558,0	-72	88,6
Електроенергія	75,0	54,0	40,0	-35	53,3
Запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту	43,9	39,6	35,0	-8,9	79,7
Оплата послуг і робіт, що виконані сторонніми організаціями	545,0	523,0	461,0	-84	84,6
Інші операційні витрати	302,5	278,0	239,0	-63,5	79,0
Орендна плата за земельні паї	311,0	256,0	201,0	-110	64,6
Разом	4298,4	3684,6	2220,0	-890,4	81,9

Джерело: узагальнено автором

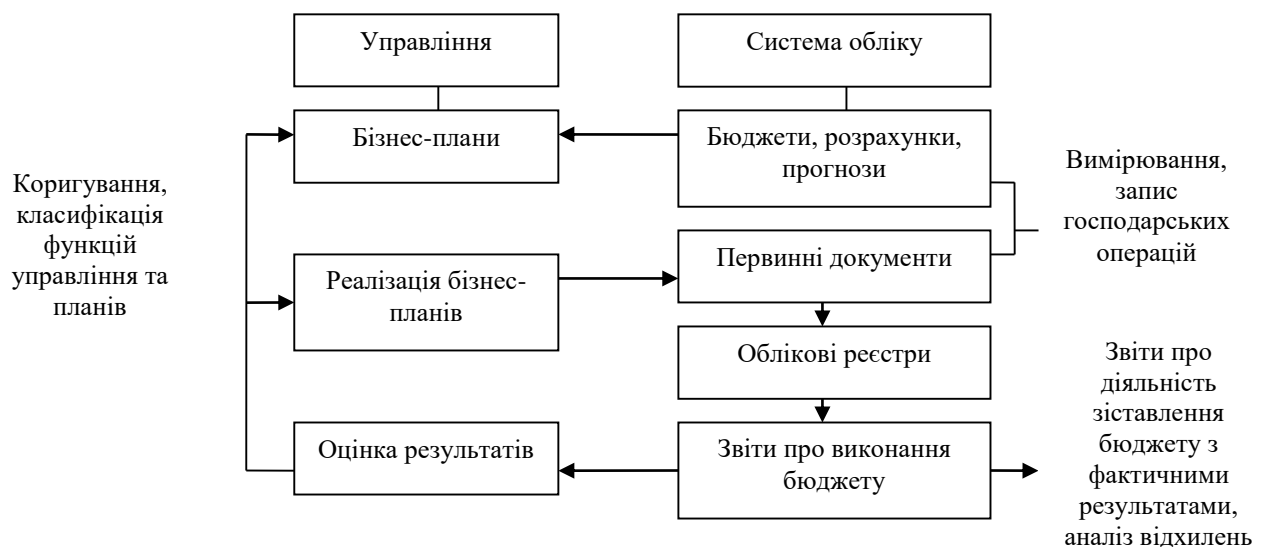
З даних таблиці видно, що витрати на виробництво продукції в ПОСП «Іванківське» протягом 2018-2019 рр. змінили своє значення. Так загальна величина витрат зменшилась на 890,4 тис. грн. або на 18,1 %. При цьому зменшились усі види витрат, матеріальні витрати – на 323 тис. грн., витрати на оплату праці - на 42 тис. грн., насіння та посадкові матеріали – 79 тис. грн.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

2.1. Завдання і роль системи обліку і контролю витрат виробництва продукції рослинництва

Для нормального виконання суб'єктів господарювання необхідна інформація, яку має надавати система бухгалтерського обліку, яка виявляє і систематизує дані про господарську діяльність підприємства.

До сфери компетенції обліку також входить інформаційне забезпечення прийняття всього поля управлінських рішень. Взаємозв'язок між функціями управління та системою обліку сільськогосподарських підприємств узагальнено на рис. 2.1.

*Рис. 2.1. Взаємозв'язок системи обліку та функцій управління
сільськогосподарських підприємств*

Джерело: узагальнено автором

Інформація, яку отримують завдяки бухгалтерському обліку сільськогосподарських, орієнтована на оптимізацію використання ресурсів при виробництві продукції рослинництва.

Узагальнення обліково-аналітичного забезпечення управління сільськогосподарським підприємством узагальнено на рис. 2.2.

Рис. 2.1 Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на виробництво продукції рослинництва

Джерело: узагальнено автором

Діюча система контролю в ПОСП «Іванківське» організована як по горизонталі, тобто за видом діяльності підприємства, так і по вертикалі – за центрами відповідальності, з метою задоволення оперативних потреб управління виробництвом.

Внутрішньогосподарський контроль витрат — це складова системи внутрішньогосподарського контролю підприємства, який спрямований на забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства шляхом дії суб'єктами (власниками, посадовими особами підприємства (наприклад — директор, головний бухгалтер), працівниками, на яких покладено здійснення

контрольних функцій) на об'єкти (матеріальні витрати) за допомогою контрольних дій (сукупності методичних прийомів та процедур, політики щодо контролю).

Перевірку витрат в ПОСП «Іванківське» необхідно проводити поетапно при цьому перевіряючи накопичення та списання витрат, правильність віднесення витрат, а також використовуючи наступні методи та прийоми:

- встановити документальне обґрунтування зазначених витрат;
- порівняти зазначені в обліковому реєстрі суми та періоди, до яких вони відносяться, з первинними документами;
- дослідити раціональність здійснених витрат шляхом ознайомлення з внутрішніми документами, які регламентують політику щодо затверджених витрат;
- перевірити правильність нарахування заробітної плати працівників;
- визначити правильність ведення синтетичного й аналітичного обліку.

Забезпечення ефективного управління витратами в ПОСП «Іванківське» обумовлює потребу в якісній організації внутрішнього контролю, який в свою чергу дозволить не тільки відшукати резерви зменшення витрат, а й відчутно збільшити результати діяльності.

2.2. Облік витрат процесу виробництва продукції рослинництва

Основа бухгалтерського обліку складають бухгалтерські документи, які оформлюються в момент здійснення операції. Для оформлення витрат та виходу продукції зернових культур в ПОСП «Іванківське» використовують систему первинних та зведених документів.

Підставою для нарахування заробітної плати є Табелі обліку робочого часу, облікові листи трактористів-машиністів за структурними підрозділами і підприємству в цілому. Дані облікових листів трактористів-машиністів групують у накопичувальній відомості обліку використання машинно-тракторного парку, підсумкові дані якої заносять у журнал обліку робіт та витрат. Крім цього в цей

реєстр записують дані з книжок та облікових листів праці й виконаних робіт, а також нагромаджувальних відомостей роботи вантажного автотранспорту.

Насіння та садивний матеріал відпускають у межах встановлених лімітів за лімітно-забірними картками, накладними внутрішньогосподарського призначення. Основою на списання насіння з підзвіту на сівбу є Акт на списання насіння та садивного матеріалу, який складає агроном. Добрива на відповідну культуру списують на основі Акту про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив, пестицидів та гербіцидів. Дані цього документу є основою для запису в журналі обліку робіт і витрат та звіту про рух матеріальних цінностей, а також для відображення у загальному вигляді у виробничому звіті по рослинництву. Документальне оформлення засобів захисту рослин на культуру (групу культур) та порядку включення в реєстр зведеного обліку так само як і добрив.

Амортизація основних засобів, які використовуються в сільськогосподарському виробництві зазначають у відповідних регістрах амортизаційних відрахувань та включають до виробничих витрат на підставі відомостей нарахування амортизаційних відрахувань.

Аналітичний облік у рослинництві, ведеться по об'єктах обліку. Об'єкти обліку у рослинництві визначаються у ПОСП «Іванківське» в залежності від плану посівів і структури посівних площ, видів культур, що вирощуються в звітному році. Аналітичні дані відображають у виробничому звіті. Витрати обліковуються за конкретними статтями. Відповідно до внутрішньогосподарського розрахунку рахунки відкриваються на кожну розрахункову одиницю. Крім того, відкривають такі аналітичні рахунки: нерозподілені амортизаційні відрахування в рослинництві. Тут протягом року записують амортизаційні відрахування по сільськогосподарських машинах, а наприкінці року ці витрати розподіляють по культурах пропорційно об'єму виконаних робіт, розміру посівних площ.

Синтетичний облік витрат на виробництво і виходу сільськогосподарської продукції ведуть на рахунку 23 «Виробництво», до якого відкривають субрахунок 231 «Рослинництво» (рис. 2.3).

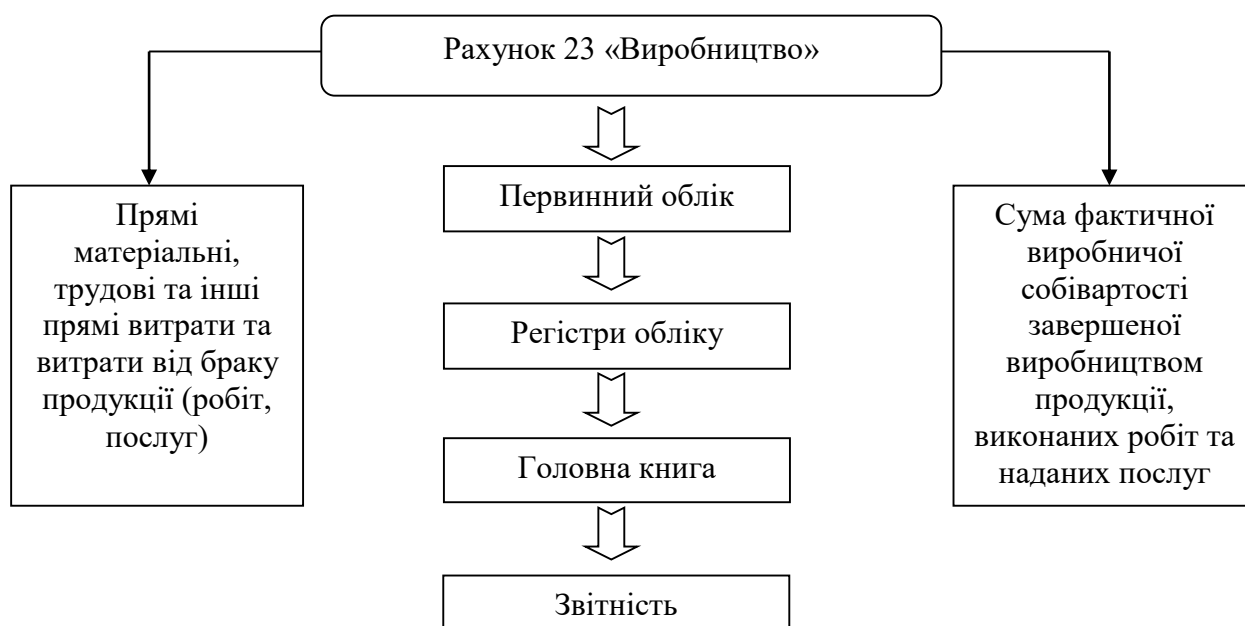

Рис. 2.3. Схема організації обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції

Джерело: узагальнено автором

Витрати в рослинництві обліковують за такими статтями:

- витрати на оплати праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- насіння і садивний матеріал;
- добрива;
- засоби захисту рослин
- роботи і послуги
- амортизація
- витрати на організацію й управління
- інші витрати

Стаття витрат «Витрати на оплати праці» відображає основну та додаткову оплату праці штатних працівників, найманих і залучених осіб зайнятих при вирощуванні культур. За цією статтею враховують і натуральну оплату працівникам. При цьому Дт 231, Кт 661.

Стаття витрат «Відрахування на соціальні заходи» відображає нарахування до Пенсійного фонду єдиного соціального внеску (22%) від заробітної плати штатних працівників, при вирощуванні культур. Дт 231, Кт 651.

Стаття витрат «Насіння і садивний матеріал» відображає витрати на насіння і садивний матеріал власного виробництва та куповані. Дт 231, Кт 208 (при використанні насіння або садивного матеріалу купованого) або Кт 27 – при використанні насіння/садивного матеріалу власного виробництва.

Стаття витрат «Добрива» відображає витрати на мінеральні, бактеріальні та органічні добрива, які використовують під с. г. культури. Дт 231, Кт 208.

Стаття витрат «Засоби захисту рослин» відображає фактичну вартість пестицидів, протруювачів, гербіцидів, дефоліантів та інше. Дт 231, Кт 208.

Стаття витрат «Роботи і послуги» відображає вартість робіт та послуг допоміжних виробництв на виробничі потреби при виробництві зернових культур. Дт 231, Кт 23, 63, 68.

На статті «Амортизація» відображається сума нарахованої амортизації основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, які використовуються у сільському господарстві, в т.ч. рослинництві.

На статті «Витрати на організацію й управління» обліковують загальновиробничі витрати, які розподіляються наприкінці року і списуються з Кт 91 у Дт 231.

Стаття витрат «Інші витрати» відображає страхові платежі по посівах і основних засобах на виробництво сільськогосподарської продукції. Дт 231, Кт 65, 47.

Аналітичний облік в рослинництві ведуть по об'єктах, якими є сільськогосподарські культури (групи культур), роботи тощо. Об'єкти обліку рослинництва визначають у кожному господарстві, в т.ч. і в ПОСП «Іванківське» виходячи з конкретних умов господарювання.

На організацію аналітичного обліку витрат впливають різноманітні фактори, основні серед яких: тип виробництва, особливості його організації і технології; асортимент продукції; структура управління підприємства; організація обліку за

місцями і центрами витрат, центрами відповідальності; методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції; рівень автоматизації облікових робіт.

Аналітичні рахунки у ПОСП «Іванківське» відкривають у Книзі обліку виробництва, зокрема:

- 231.1 Вирощування озимої пшениці
- 231.2 Вирощування кукурудзи на зерно
- 231.3 Вирощування ярого ячменю
- 231.4 Вирощування бобів сої
- 231.5 Вирощування насіння ріпаку
- 231.6 Вирощування соняшнику

На підставі первинних документів дані про витрати від операційної діяльності відображаються в облікових регістрах, які потім використовують для заповнення Головної книги та фінансової звітності.

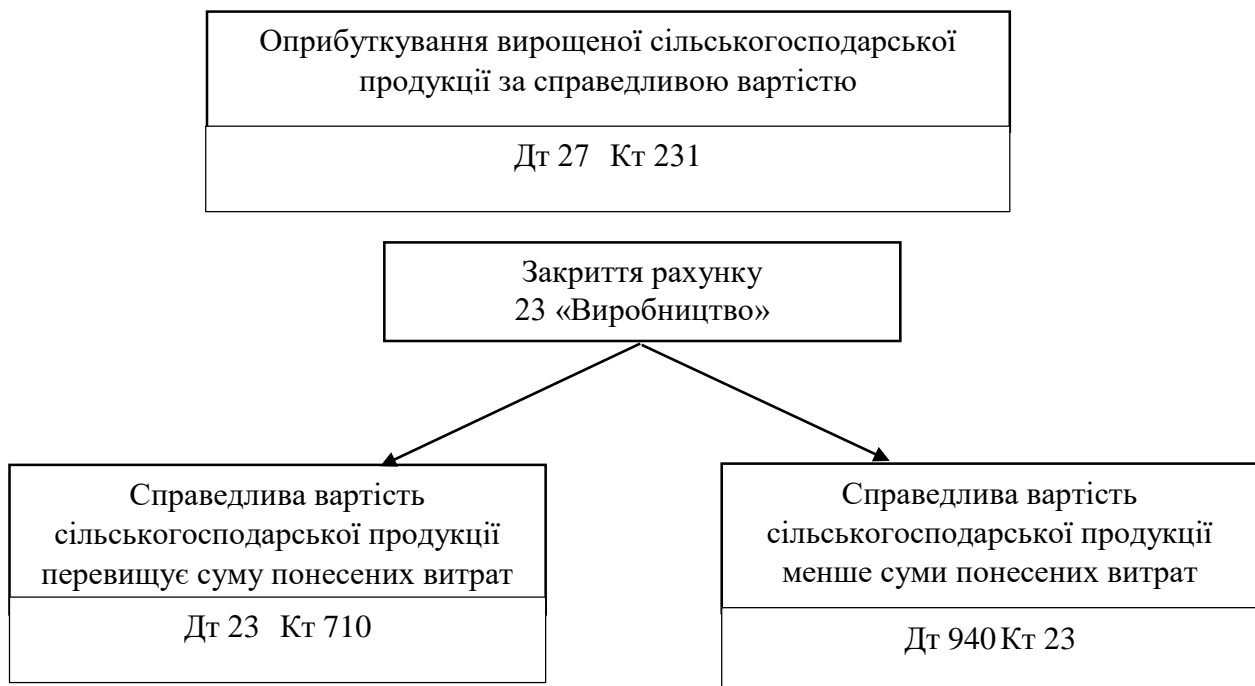

Рис. 2.4. Закриття рахунку при оцінці сільгосппродукції за справедливою вартістю

Джерело: узагальнено автором

Бухгалтерська звітність містить показники виробничої та фінансової діяльності підприємства. Вона складається на підставі синтетичного і аналітичного

обліку, підтверджується первинними документами, використовує дані оперативної і статистичної звітності. Дані про витрати операційної діяльності можна знайти у Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід» (ф. №2).

Зміст та форма Звіту про фінансові результати, а також загальні вимоги до розкриття його статей визначаються П(С)БО 16 «Витрати» при формуванні інформації для заповнення розділу II. Другий розділ – дзеркало операційних витрат за елементами.

Отже, на підставі первинних документів ПОСП «Іванківське» облік витрат далі здійснює у програмі 1С:Бухгалтерія.

2.3. Система та інструменти контролю витрат процесу виробництва продукції рослинництва

Внутрішньогосподарський контроль в сільськогосподарському підприємстві є процесом, який забезпечує якісне формування інформації з метою прийняття раціональних та ефективних управлінських рішень.

Схематично етапи внутрішньогосподарського контролю витрат на виробництво зернових культур в ПОСП «Іванківське» можна зобразити наступним чином (рис. 2.5).

Для ПОСП «Іванківське» об'єктом внутрішньогосподарського контролю є виробничий процес. В такому разі контроль забезпечує дотримання технологічних та технічних вимог щодо виробництва зернових культур, зокрема: кількість та співвідношення внесених добрив, використання засобів захисту та техніки тощо. На етапі виробництва зернових культур та її первинної обробки, керівництво підприємства перевіряють відповідність якісних показників встановленим стандартам.

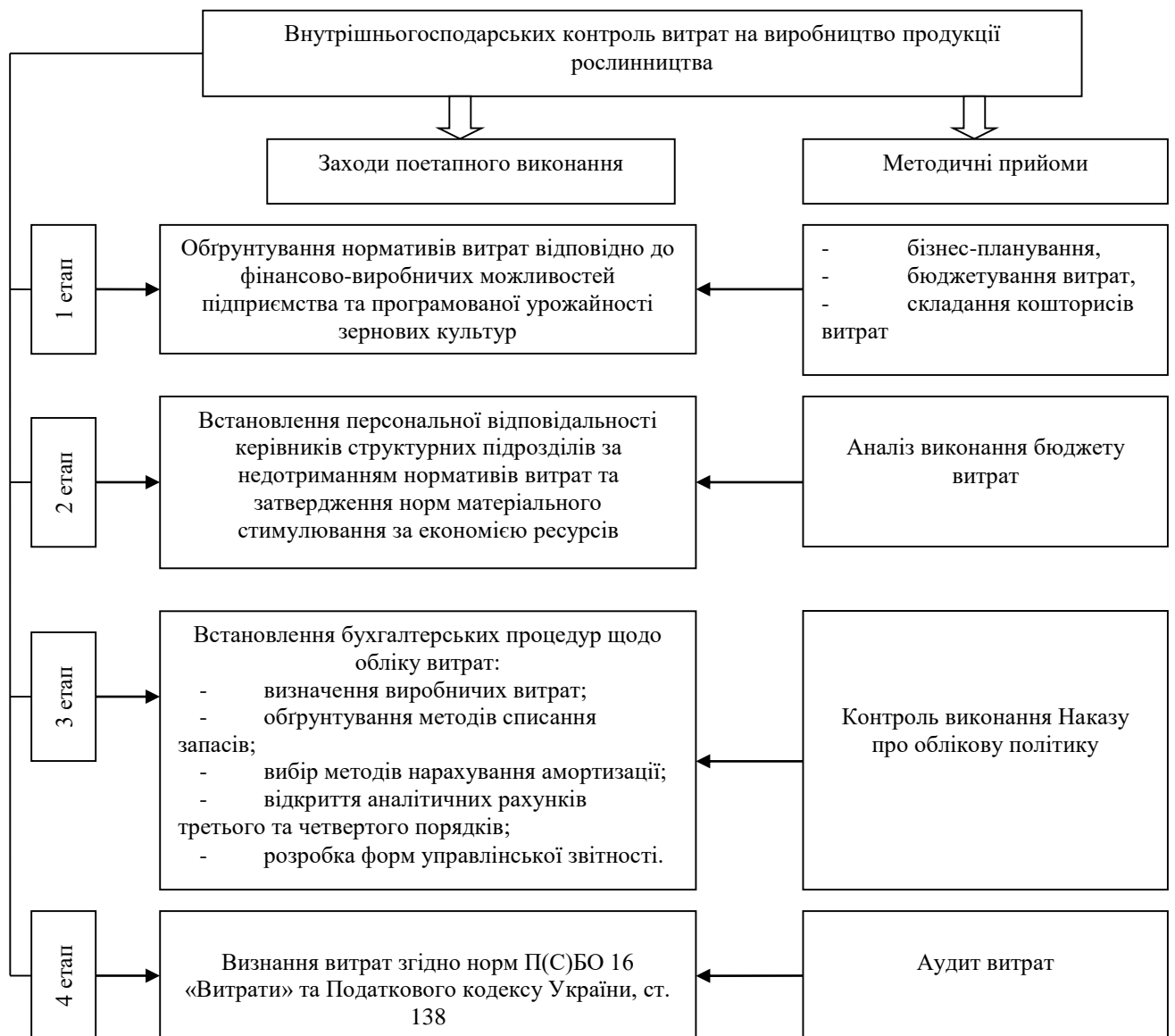

Рис. 2.5. Етапи внутрішньогосподарського контролю витрат на виробництво зернових культур в ПОСП «Іванківське»

Джерело: узагальнено автором

Отже, поетапне виконання внутрішньогосподарського контролю витрат на виробництво зернових культур дасть можливість використати прийоми контролю з метою управління виробничими витратами та прийняття раціональних управлінських рішень.

ВИСНОВКИ

1. В умовах сьогодення витрати виробництва продукції рослинництва є сукупністю живої та уречевленої праці, яка виступає як витрати засобів і предметів праці сільськогосподарського підприємства. В процесі проведеного дослідження було узагальнено, що в процесі виробництва продукції рослинництва важливе значення має природний фактор, оскільки сільськогосподарське виробництва пов'язане з живими організмами рослинами і тваринами.

2. Дослідження показало, що формування ефективної системи управління витратами на виробництво продукції рослинництва неможливо без інформації, яка надходить із різних джерел і на сьогодні відображається в управлінському, фінансовому та податковому обліку. Їх значимість для кожного підприємства різна, однак, у взаємозв'язку формує відповідну інформаційну систему, яка надає управлінцю інформацію щодо розміру та структури витрат і дає можливість вибрати найбільш оптимальний метод управління витратами.

3. Визначено, що основним фактором, що впливає на собівартість продукції, є процес обліку витрат на виробництво, у ході якого формується собівартість, що є показником всієї діяльності підприємства. Інформація про витрати акумулюється системою управлінського обліку й поширюється по об'єктах. Дані обліку собівартості продукції, робіт, послуг використовуються в процесі управлінського обліку й аналізу для виявлення наявних резервів підприємства, а також при визначенні фактичних фінансових результатів діяльності підприємства АПК.

4. Основною метою аналізу витрат підприємств є пошук резервів зниження витрат, а також розробка заходів по їх використанню. В процесі аналізу вивчають ступінь виконання плану витрат, виявляють та вимірюють вплив основних факторів. Аналіз витрат проводять у взаємодії з дослідженням інших показників виробничої діяльності підприємства.

5. Дослідження показало, що порядок документального оформлення операцій з обліку витрат на виробництво продукції рослинництва на

сільськогосподарських підприємствах із детальним наведенням форм первинних документів. Водночас, правильне, точне, чітке і своєчасне складання первинних документів дає можливість здійснення постійного контролю за надходженням продукції рослинництва.

6. В процесі дослідження було визначено напрями вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення формування інформаційних ресурсів для управління витратами на виробництво продукції рослинництва на підприємстві, а саме: розроблено концептуальну схему організації обліку, аналізу і контролю витрат виробництва продукції рослинництва; обґрунтовано етапи організації управлінського обліку витрат на виробництво продукції рослинництва; запропоновано класифікацію номенклатури статей витрат галузі рослинництва для досліджуваного підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аждаров Т. Г. Проблеми формування та удосконалення податкового механізму в Азербайджанській Республіці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.04.01. Київ, 2002. 28 с.
2. Алексєєва А. В., Васильєва В. Г. Удосконалення обліку витрат на виробництво та формування собівартості продукції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 23, ч. 1. С. 5–9
3. Артеменко Н. В., Лагункова М. В. Особливості обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард–2016"* : тр. 7-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2016 р. / ред. П. Г. Перерва, Є. М. Строков, О. М. Гуцан. Харків : НТУ "ХПІ", 2016. С. 299-302.
4. Бондаренко Н. М., Устименко А. К. Собівартість продукції: економічна сутність та її види. *Наук. вісн. Херсонського держ. ун-ту. Сер. Економічні науки*. 2015. Вип. 11, ч. 2. С. 51-54
5. Власюк Г. В. Особливості аудиту витрат виробництва та собівартість продукції. *Держава та регіон Сер. Економіка та підприємництво*. 2007. № 1. С. 91-95
6. Воробйов Є. М. Агропромисловий комплекс України: сучасний стан та особливості. *Збірник наукових праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Сер. Економіка*. 2010. Вип. 2 С. 15–20.
7. Городецька Т. Е., Андрієнко Ю. С. Сучасні форми прямого оподаткування. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 30. С. 397-401
8. Господарський кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 436 / Верх. Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
9. Денисенко М. П., Новіков Д. В. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства України. *Агросвіт*. 2019. №12. С. 15-21

10. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом М-ва фінансів України від 30 листоп. 1999 р. № 291. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

11. Круковська О. В. Аудит собівартості продукції. *Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки* : тези доповідей I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Ужгород, 21 квітня 2017 р.). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. С.394-397.

12. Малишкін О. І. ПДВ в системах податкового і фінансового обліку: аспекти взаємодії. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 11. С. 27–41.

13. Маренич Т. Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях : підруч. / за ред. В. Я. Амбросова. 2-е виання, доп. і перер. Київ : Професіонал, 2005. 896с.

14. Методичні рекомендації з планування обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом МАПУ № 132 від 18 травн. 2001 р. URL: <http://www.rada.gov.ua>.

15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» / Рада з міжнар. стандартів бух. обліку, станом на 1.01. 2012. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013

16. Міценко Н. Г., Мизгала С. В. Собівартість як економічна категорія та її місце серед витрат підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. № 19(4). С. 129–132.

17. Навальнєв О. Оподаткування агробізнесу: останні новели. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/mitne-pravo/opodatkuvannya-agrobiznesu-ostanni-noveli.html>

18. Наталенко Д. С., Тютюнник С. В. Відображення інформації про витрати у фінансовій звітності. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 12-13 квіт. 2016р. Дніпропетровськ, 2016. С. 471–475.

19. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ М-ва фінансів України від 07 лют. 2013 р. №73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: наказ Мін-ва фінансів України від 18 лист. 2005 р. № 790. URL: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=243748.

21. Нездомийнога О. Є. Податки – основний важіль макроекономічного регулювання. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 142–146

22. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова та ін. ; за ред. проф. М. Ф. Огійчука. 6-те вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2011. 1042 с.

23. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua

24. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <http://www.minagro.gov.ua>

25. Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України : підручник / В. Я. Плаксієнко, Л. М. Пісьмаченко, Я. І. Рябий ; за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Київ : ЦНЛ, 2008. 946 с.

26. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755 / Верх. Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Мін-ва фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

28. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258 / Верх. Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>

29. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 07 лип. 1999 р. № 996 / Верх. Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

30. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності : наказ М-ва фінансів України від 28 берез. 2013 р. № 433. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv>
31. Про інвентаризацію активів та зобов'язань: Положення від 02.09.2014р №879/ URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
32. Про оплату праці: Закон України: станом від 24 березня 1995 р. №108/95. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
33. Пурденко О. А. Специфіка функцій податків у галузі електроенергетики сфери матеріального виробництва. *Науковий вісник Національного університету ДПС України. Сер. Економіка, право.* 2010. №3. С. 86–91.
34. Свідерський Є. І. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2004. 233 с.
35. Скрипник М. Собівартість продукції як економічна категорія URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./Ecan/2010_7/pdf/skrypnyk.pdf
36. Собченко А. Теоретичні аспекти побудови обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal.* 2016. Vol. 2, № 2. С. 36-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2016_2_2_6.
37. Тімарцев О. Ю. Розвиток функцій податків в сучасних умовах. *Актуальні проблеми економіки.* 2014. №3(153). С. 448–454
38. Харитоновна А. Облік витрат у рослинництві. *Баланс-Агро.* 2013 № 15. С. 19-21.
39. Хринюк О., Вернигора Н. Сучасні системи управління собівартістю продукції. *Економічний аналіз.* 2012. Вип. 10, ч. 4. С. 402–408
40. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2002. 656 с.

ДОДАТКИ